

városi színházak kényelmes, korszerűen berendezett nézőterét kitöltő közönségre gondolok, hanem arra a másikra, a kis, rosszul fűtött, hideg, kezdetlegesen berendezett művelődési otthonok nézőire, akik nagykabátban szoronganak egymás mellett, akik, ki tudja, milyen távolságról gyalognak be az előadásra. Szinte fizikai fájdalmat érzek ma is, amikor egyesek viszolyogva, félvállról kijelentik: Mi „igazi” színház vagyunk, mi nem játszhatunk „akárhol”!?

Imre most itt, Vörösmarton is úgy játszik, olyan elmélyülten, olyan mélységes hittel, mintha a világ legnagyobb színpadán játszana. A művészi alázat, hivatásának végtelen tisztelete, szeretete egész lényéből kisugárzik. Max Reinhardt írta valahol: „...a színész a költő mécsesével megmássza az emberi léleknek, saját lelkének felderíthetetlen orkait, hogy odafönt azt titokzatosan átváltoztassa, és kezében, szemében, hangjában, megannyi csodával térjen vissza.” S Imre igazán nem „fukarkodik”, a költő, az író mécsesével új és új csodákat fedez fel, és osztogatja aztán bőkezűen, szívének minden melegével.

Az előadás után a zöldszigeti csárdába visznek bennünket a szívélyes házigazdák. A magyar vendégek mellett itt van Herceg János író is, aki napjainak nagy részét itt, batinai házában tölti, aztán Ösztereich Sándor, a HMSZ tiszteletbeli elnöke, baranyai forradalmár, és természetesen sokan mások Vörösmartról, Eszékéről. A hangulat oldott, a messze földön híres baranyai borok hangulat-teremtő „természete” hajnalig itt tartja a társaságot.

A vendéglátók az itteni vikendházakban szállásolnak el bennünket. Valamelyik vállalatnak négy egyforma kis házikóját szemelték ki számunkra. S mint ilyenkor általában lenni szokott, az ilyen felejtethetlen, élményszamba menő estéknek kijár a csattanó, az igazi záróakkord. Történt pedig, hogy miután „elosztottuk” magunk között ezeket a kis lakásokat, amelyek úgy hasonlítottak egymáshoz, mint az ikrek, nyugovóra tértünk a hajnali órákban. Imre reggel felé kiment friss levegőt szívni, és a visszatéréskor elvettette az irányt. Egy másik üres házikóba tért be, s nyugodtan visszafeküdt a vélt ágyába. Reggel aztán meg volt a riadalom. Imre sehol. Az ágya üres! Rémülten rohángászunk a parton. Tűvé teszünk mindent, s csak akkor csendesülünk meg, amikor Imre kilép abból a másik házikóból, és csodálkozva néz bennünket, kérdően, hogy hát mi a fészkes fenének rohángálunk mi itt ebben a hajnali időben, s főleg mi a csodának lármázunk, amikor a tisztességes ember ilyenkor az igazak álmát alussza, illetve aludná, ha hagynák! Valószínűleg furcsán festhettünk, de hát a legfontosabb mégiscsak az, hogy Imre itt van, és olyan jóízűen nevet rajtunk, hogy szinte zeng bele ez a kis sziget.

■■■ HETVENÖT ÉVES A ZÁGRÁBI ADY ENDRE MAGYAR KULTÚRKÖR ■

A zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkör nevét, jelentőségét nemcsak a horvátországi, hanem a szerbiai, a vajdasági magyarság is igen jól ismeri. Nem is csoda, hiszen a múltban a zágrábi egyetemeken sok vajdasági fiatal tanult, szerzett diplomát különféle karokon, és természetesen bekapcsolódott a kör munkájába.

S ez a művelődési egyesület a mögötte maradt hetvenöt esztendő alatt a térségnek, a Délvidék magyarságának az egyik olyan szellemi otthona lett, amelyre méltán lehetünk büszkék. Most ott Zágrábban ünnepelt a Kör. Fennállásának hetvenötödik évfordulója alkalmából. És sokan ott voltak ezen a bensőséges, felemelő ünnepeken. Hozták magukkal a megbecsülésüket, ragaszkodásukat. Innen a Vajdaságból sem hiányoztak azok, akik egykoron a kisszámú önzetlen zágrábi magyarsággal együtt teremtették meg azokat a szellemi értékeket, amelyek már akkor, a kezdet kezdetén rangot adtak az Ady Endre Magyar Kultúrkörnek!

Háromnapos rendezvénysorozattal tisztelgetek a szervezők a jeles évforduló előtt. Az ünnepsorozat könyvbemutatóval kezdődött: az Ady Endre Magyar Kultúrkör monográfiájának a bemutatásával. Minthogy egy nem mindennapi kiadványról van szó, én is szeretnék róla szólni. Nem emlékszem, mikor olvastam utoljára egy ilyen átfogó, részletekbe menő alaposággal kidolgozott monográfiát.

Ismét számot adunk – szól a címe a monográfiának. Szerzője Tóth Tibor, az egyesület egyik oszlopos tagja, meghatározó egyénisége (a későbbiek folyamán részletesen is szólok majd róla).

Hadd jegyezzem meg, hogy 1940-ben már megjelent egy hasonló kiadvány *Számot adunk* címmel. Az újabbnak (*Ismét számot adunk*) szinte csaknem ugyanaz a címe. Ebből a folyamatosság szándékára következtethetünk.

Arra, hogy a teljesség igényével szóljak a Kör monográfiájáról, nem merek vállalkozni. A mintegy ötszáz oldalas kiadványnak a hatalmas anyaga, adatrengetege ugyanis ezt nem teszi lehetővé, legalábbis egy ilyen jellegű írásban nem. Ezért aztán csak mozaikszerűen igyekszem a monográfiáról szólni.

A Zágrábban tanuló magyar egyetemisták a húszas évek derekán kezdtek szervezkedni. Szándékukat csak a harmincas évek elején valószínűsítették meg. 1932. június 19-én megalakult a Zágrábi Magyar Egyetemi Hallgatók Kultúregyesülete. Az alapító közgyűlés ideiglenes vezetőséget választott, és az új egyesület megkezdte működését. Nagyon hamar, már 1932. október 30-án sor kerül arra az évi közgyűlésre,

amely megszünteti az úgynevezett „ideiglenességet” és megteremti az egyesület alapjait. Megválasztották az új vezetőséget, melynek elnöke Várady József joghallgató lett (Nagybecskereken született).

Néhány mondatot most hadd idézzek Várady József székfoglaló beszédéből: „Nekünk, kisebbségi magyar diákoknak különösen nagy gondot kell fordítanunk kultúránk ápolására. Mindent el kell követnünk, hogy tanulmányaink mellett időnk legyen kultúránk ápolására is. Nemcsak népünk múltja és kultúrája, de jelenlegi életünk is azt követeli tőlünk, hogy minden kisebbségi egyetemi hallgató a szó igazi értelmében vett kultúrember legyen.” Üzenetértékük van ezeknek a mondatoknak.

Az útkeresés időszaka 1932-től 1941-ig tartott. Ebben a periódusban 478 tagot számlált az akkor még zágrábi magyar egyetemi hallgatók kultúregyesületének nevezett szervezet.

A következő időszakot (1941–1945) a háborús évek határozták meg. A kezdeti lendület megtörni látszott, eléggé el nem ítéhető módon, hiszen az adott áldatlan körülmények miatt az egyetemisták elhagyták a várost, hazatértek. A tagság létszáma is csökkent (359 tagja volt), ami szintén érthető, mivelhogy csak a zágrábi magyarokra számíthatott a Kör. S persze ezekben a válságos években a neve újra megváltozott. Zágrábi Helyi Csoport néven a Horvátországi Magyar Közművelődési Közösség szerves része lett.

Az 1946–2007 közötti időszak kétségkívül az újjáéledés, a határozott előrelépés jegyében telt. Ez részben azzal is magyarázható, hogy visszatértek Zágrábba a magyar egyetemisták, és persze mindjárt siettek részt is venni a Kör munkájában. Egymás után alakultak a különféle szakosztályok: az irodalmi, a színházi, a zenei, a sportszakosztály, azután megalakult a tánc csoport, az énekkar, egyszóval az ötvenes években minden tekintetben érzékelhető volt a művelődési élet erőteljes kibontakozása. Ezt bizonyítják az ebben az időszakban rendszeresen szervezett rendezvények is. Ilyenek voltak például az Ady-estek, az Ady-napok, a József Attila-emlékműsor, a magyarnóta-, a népdal- és az operett estek, a különféle tudományos és egészségügyi ismeretterjesztő előadások, hogy ne soroljam tovább.

Figyelmet érdemel továbbá, hogy ebben a periódusban (1946–2007 között) rövidebb-hosszabb ideig kétezzer negyvennégy tagja volt a Körnek (a hetvenöt esztendőig figyelembe véve pedig háromezernél is több).

A most megjelent monográfia mindenképpen hiteles képet ad a zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkör hetvenöt esztendejéről. A publikáció szerzője, Tóth Tibor olyan munkát végzett, amelyről csak

az elismerés hangján szólhatunk. Éveken át valami fanatikus elhivatottsággal gyűjtögette az adatokat, kereste azokat a dokumentumokat, amelyek erre a művelődési egyesületre vonatkoztak, igyekezett felkutatni azokat a régi tagokat, akik információval szolgálhattak a szervezet egykori „élet”-éről.

Tóth Tibor Zentán született. Ott végezte el az elemi iskolát. Majd Szabadkán 1962 és 1966 között vegyészeti technikumban tanult, ezután a Zágrábi Egyetemen folytatta tanulmányait, és 1971-ben a Természettudományi Kar fizika-kémia szakán diplomázott. 1974-ben ugyanezen a fakultáson magiszteri diplomát szerzett elméleti kémia szakon. A zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkörben Zágrábba kerülése óta tevékenykedik. Volt háznagy, gondnok, büfés, titkár, alelnök, sok éven át elnök. Jelenleg a Horvát Információs és Dokumentációs Társaság elnöke. Több mint ötven tudományos szakdolgozat és egy szakkönyv szerzője.

Sütő András írja egy helyen: „Úgy cselekedjünk, hogy megmaradjunk.” Úgy érzem, hogy azok, akik hetvenöt esztendőn keresztül éltették az Ady Endre Magyar Kultúrkört, és természetesen éltetik ma is, ennek a gondolatnak, üzenetnek a szellemében tették és teszik a dolgukat! Hisszük, hogy az egyesület útját, tevékenységét továbbra is a nemes cselekvési szándék és a példamutató magatartás jellemzi.

A magam és a *Hét Nap* nevében mély megbecsüléssel és őszinte tisztelettel köszöntöm a hetvenöt éves zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkört!

Hét Nap, 2008. július 2. 32.

